

Arja eläkkeelle, Katri remmiin

Yhteiskuntapolitiikan toimitussihteeri vaihtuu. Pitkäaikainen toimitussihteeri Arja Aarnio jää eläkkeelle, ja tehtävä siirtyy Katri Kleemolalle.

Arja Aarnio aloitti YP:n edeltäjässä Alkoholipolitiikassa vuonna 1973 kielentarkistajana. Nimike vaihtui vuonna 1986 toimitussihteeriksi. Ensimmäistä eläkeläistalveaan Arja suuntaa viettämään Kreetalle.

Uusi toimitussihteeri Katri Kleemola on työskennellyt Stakesissa aiemmin tiedottajana ja verkkotoimittajana. Koulutukseltaan hän on filosofian maisteri, pääaineenaan suomen kieli. Toimitussihteerin tehtävien lisäksi Katrin vastuulla ovat YP:n verkkosivut, joiden kehittäminen jatkuu. Lisäksi Katri kirjoittelee silloin tällöin kirja-arvioita Ajassa liikkuu -palstalle.

Suomalaisten hyvinvointi

JOUKO KAJANOJA

Stakes on julkaissut kolmannen katsauksensa suomalaisten hyvinvointiin. Kirjan laaja-alaista sisältöä kuvaavat alaotsikot: hyvinvointi, hyvinvointipolitiikka ja sosiaaliset ongelmat. Artikkeleita on kahdeksantoista ja kirjoittajia kaksikymmentäkuusi, pääosin Stakesin omaa henkilökuntaa. Sisältö perustuu vankaan tutkimustietoon. Kyse ei kuitenkaan ole kuivasta faktatiedon kokoelmasta, vaan katsaus sisältää tietopakettien lisäksi analyysiä nykytilasta, näkökulmien esittelyä ja keskustelun avauksia. Teos on edeltäjänsä tavoin merkittävä tapahtuma suomalaisessa sosiaalipoliittisessa tutkimuksessa ja keskustelussa.

Kirjan nimi on Suomalaisten hyvinvointi 2008. Nimeksi olisi paremmin sopinut Suomalaisten hyvinvointi 2006, sillä tuntuva osa kirjan analyyseistä perustuu vuonna 2006 kerättyyn HYPA-aineistoon (Hyvinvointi

& Palvelut -kysely), jossa yhdistetään puhelin- ja käyntihaastatteluja, postikyselyjä ja rekisteriaineistoja. Kirjan nimeen liittyy toinenkin ongelma. Hyvinvointiin kuuluvat myös esimerkiksi työ ja koulutus, kuten kirjan toimittaja Jussi Simpura toteaa artikkelissaan, joka on julkaistu kirjan ilmestymisen jälkeen tässä lehdessä (2/08). Työtä ja koulutusta ei kirjassa kuitenkaan käsitellä. Kirjoittajat perustelevat, että ”hyvinvointipolitiikan käsitettä käytetään usein myös suppeammin sosiaali- ja terveyspolitiikan synonyyminä”.

Ovatko kirjan artikkeleiden aiheet ja lähestymiskulmat oikein valittuja sosiaalipolitiikan ja sen tutkimuksen kannalta? Aiheet nousevat Stakesin tutkimusprofiilista. Valittujen aihepiirien arviointi on samalla Stakesin tutkimuksen arviointia. Aihepiirit kattavat laajasti sosiaali- ja terveyspolitiikkaa ja ovat tärkeitä. Arvio on siis myönteinen. Mi-

**Pasi Moisio &
Sakari Karvonen &
Jussi Simpura &
Matti Heikkilä (toim.)
Suomalaisten hyvinvointi 2008
Helsinki: Stakes, 2008**

nua jäi kuitenkin vaivaamaan pari kriittistä kysymystä. Elinkaariajattelu ei saa kirjassa sanottavaa painoa, vaikka monipuolisia seurantamahdollisuuksia sisältävä tietokanta on Stakesin hallinnassa. Samalla sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien suhteet jäävät aika vähälle, vaikka Stakesilla on sellaiseen tarkasteluun erinomaiset edellytykset. Myös kansainvälinen vertailu on vähäistä OECD:n sosiaali-indikaattoritarkastelua lukuun ottamatta.

Kirjassa esitetään talouskasvun ja onnellisuuden keskinäisen suhteen ongelma tietonurkana. Todetaan, että suomalais-

ten tyytyväisyys elämään on pysynyt samalla tasolla viimeksi kuluneet neljäkymmentä vuotta, vaikka samaan aikaan bruttokansantuote asukasta kohden on kasvanut kaksin-, kolminkertaiseksi. Ongelmaa ei avata muutamaa virkettä lukuun ottamatta. Stakes ei ole tässä yksin. Ongelman avaamista vältellään muuallakin yhteiskuntapolitiisessa keskustelussa. Esimerkkejä avauksista kuitenkin löytyy. Yksi sellainen on taloustieteilijä sir Richard Layardin (2005) johtopäätös, jota hän pohjustaa onnellisuuden ja talouden suhteen perusteellisella käsittelyllä. Yksioikoisen talouskasvun tavoittelun sijasta/ohella tulisi rajoittaa kilpailuhenkisyyttä, kiristää rikkaiden verotusta, parantaa pienituloisten taloudellista asemaa, toteuttaa aktiivista työllisyyspolitiikkaa, lisätä ruohonjuuritason taloudellista ja alueellista päätösvaltaa ja edistää terveyttä. Näin Layardin mukaan lisättäisiin hyvinvointia.

Muotiin tullut onnellisuustutkimus herättää ristiriitaisia tunteita, eikä epäilykseni onnellisuustutkimuksen pinnallisuudesta ole hävennyt perusteellisen tutustumiseni myötä. Kun kirjan otsikkona on hyvinvointi ja kun hyvinvointi ja taloudellinen vauraus on perinteisesti kytkeyty vahvasti yhteen, olisi teemaa kuitenkin syytä käsitellä perusteellisemmin kuin kirjassa on tehty. Ihmisten omat kokemukset hyvinvoinnistaan on tärkeä asia. Niiden sivuuttaminen ei kerro hyvää tutkijoiden empatiasta. Eivätkö ihmiset itse ole lopulta parhaita oman hyvinvointinsa asiantuntijoita?

Kirjassa on kekseliäitä avauksia. Yksi niistä on rakenteellisen välinpitämättömyyden käsite ja sen vastakohtana välittävät

rakenteet. Perhe-elämää ja vanhemmuutta käsittelevässä artikkelissa todetaan, että rakenteellisen välinpitämättömyyden voittaminen sisältää konkreettista tuensaantia kasvatus- ja perhe-elämän ongelmiin, toimeentuloturvan takaamista ja vanhemmuuden tunnistavan työelämän kehittämistä. ”Välittävinä rakenteina” voisi lisäksi todeta laajan kirjon pohjoismaisen hyvinvointivaltion sisältämiä ennalta ehkäiseviä toimia: koulutusta, aktiivista työvoimapolitiikkaa, terveyspolitiikkaa yms.

Kirja herätti julkisen keskustelun heti ilmestyttyään. Keskustelun teema osui kirjan ytimeen. Kirjan johdannossa ja takakannessa keskeiseksi tulokseksi tiivistetään se, että suomalaisten hyvinvointi on keskimäärin kehittynyt positiivisesti, mutta väestöryhmittäiset erot ovat kasvaneet. ”Ydinviestinä on hyvinvoinnin ja hyvinvointierojen yhtäaikainen kasvu”, kirjoittaa Vappu Taipale kirjan saatesanoissa. Ydintuloksen molemmat osat uutisoitiin Helsingin Sanomissa, maakuntalehdissä ja sähköisissä viestimissä. Sen sijaan iltapäivälehdissä pitäydyttiin kirjassa esitettyjen epäkohtien käsittelyyn. Tämä sai pääministerin päivittelemään kirjan sisältöön viitaten, miten julkisuudessa korostetaan vain epäkohtia eikä havaita, miten suurella enemmistöllä menee entistä paremmin.

Kirjan esille nostama kysymys on keskeinen sosiaaliturvan uudistamiskomitean (sata-komitean) meneillään olevaa työtä ajatellen. Kirjan toimittajien mukaan komitean tavoitteleman uudistuksen ”pyrkimys on estää kohtuuton eriarvoistava kehitys ja pitää huolta myös niiden väestöryhmien ostovoimasta ja hyvinvoinnista, jotka jäävät työl-

sen työvoiman ulkopuolelle”. Toimittajat jatkavat, että ”keskeinen painotus Vanhasen hallituksen sosiaaliturvapolitiikassa on kuitenkin ollut työhön kannustavuus. Kuinka hyvin nämä kaksi usein toisilleen vastakkaisista tavoitetta, kannustavuus ja hyvä sosiaaliturva, voidaan yhdistää, jää nähtäväksi”. Toimittajien poliitikkoja muodikkaasti lainaava ”nähtäväksi jää” -loppu antaa tasa-arvon kannalta tarpeettoman optimistisen kuvan sata-komitean tehtävästä.

Komitean toimeksiannossa ei puhuta eriarvoistavan kehityksen estämisestä. Sen mukaan komitean ”tavoitteena on työn kannustavuuden parantaminen, köyhyyden vähentäminen sekä riittävän perusturvan tason turvaaminen kaikissa elämäntilanteissa”. Pessimismini lisäänty, kun luin huolellisesti kaikkien eduskuntapuolueiden vastaukset pääministeri Vanhasen kysymyksiin nykyistä hallitusta muodostettaessa. Kaikista puuttui huoli eriarvoisuudesta ja sen kasvusta. Köyhyyttä ja huono-osaisuutta kyllä surkuteltiin ja esitettiin niihin puuttumista, mutta kysymys eriarvoisuudesta ei vastusten perusteella ole eduskuntapuolueiden asialistalla. Puoluepoliittisen eliitin näyttää läpäisseen uusliberalistinen ajattelu. Eriarvoisuus ei ole ongelma vaan pikemmin voimavara. Suomalaisten hyvinvointi 2008 ui virkistävästi vastavirtaan, kun se nostaa painokkaasti eriarvoisuuden tarkastelun kohteeksi.

KIRJALLISUUS

LAYARD, RICHARD: Happiness. London: Penguin Group, 2005

SIMPURA, JUSSI: Hyvinvoinnin ja terveyden tietopyramidi. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008): 2, 185–189.